III. *Epiſtola D.* Joſephi Vallettæ *Nobilis* Neopolitani, *ad D.* Richardum Waller *Armig.* Reg. Societ. Sec. *de Incendio & Eruptione Montis* Veſuvii, *Anno* MDCCVII.

Doctiſſime et Nobiliſſime Vir,

ACcepi epiſtolam tuam humaniſſimam beneficio Illuſtris Comitis Saftesburij, cujus præſentiâ jamdiu noſtra Civitas exornatur, ob ejus inſignem nobilitatem, eloquentiam, morum ſuavitatem, & antiquam eruditionem. Pergratum mihi facis, quod litterario commercio veſtræ Regiæ ac Doctiſſimæ Societatis me dignum exiſtimes. Petis a me, Vir Nobiliſſime, ut tibi claram plenamque narratiunculam mittam, qua extremi incendii *Veſuviani* ſeriem tradam, ejuſque phænomena pateſaciam, quæ tunc obſervavimus, ut ex eâ Societas, ejuſque digniſſimus Præſes *Iſaacus Newton*, acri, uti ſemper ſolent, judicio, cauſas talium rerum ad naturalis Philoſophiæ ornatum elicere valeant: Et quidem tibi, ut par eſt, obſecuturus, in explicando quodnam fuerit extremum incendium, cujus hiſtoriam requiris, plurimum hæſitavi; hujus enim montis tam frequentes, tam quotidianæ contingunt eruptiones, ut pene innumeræ ſint, nec menſis unus, ne dicam annus, prætereat, quo aliquo motu vel modo minori, modo majori excidio non ſæviat. Itaque ſi omnia ea, quæ accidunt, narrabimus incendia ejuſdem, calamus & dies deficiet, nec facile ſit mentem tuam interpretari, quæ extremum ſibi petiit deſcribi. Ex conjectura tamen moveor non tam de noviſſimo, quam de maximo incendio deſcribendo me requiſitum, quod An-

no

MDCCVII. toti Europæ constabat, in quo multa sunt observata, quæ non in aliis aut prioribus aut sequentibus, rerum miracula digna quæ Regiæ Societatis tradantur examini. Primò ergo si de Scriptoribus, qui hanc rem illustrârunt, verba facere velim, catalogum longissimum tibi mittere cogerer, quo eorum nomina & opera indicarem; sed hæc tibi nota sunt, & pervenisse potiora ad te puto: attamen de hoc quod memoro nullum scripsisse scio, tanquam de re nimis jam agitata, & nimium frequenti. Enimvero de eodem pauca hæc habeto.

Anno MDCCVII, cum jam æstas ingravesceret, in extremis mensis Julij diebus *Vesuvianus* mons, qui diu quieverat, aliqua motus signa edere incepit, nam interni mugitus primò auditi sunt, qui in ipso montis umbilico personabant, nullo tamen adhuc dato aut fumi aut flammæ indicio. Deinde paulatim post editos sonitus fumum emittere & clarum ignem incepit, qui noctu præsertim toti Campaniæ illucescebat. Per varia interim intervalla bombos dedit adeò horrisonos, ut vix ipsis comparandi sint crepitus é majoribus nostri temporis tormentis bellicis eliciti: Inde cineres veluti ex materia jam pinsatâ interius volvere perseveravit, per plures dies noctesque eos undequaque volvens in cœlum elatos, & in varias regiones dispersos, sicuti ventus spirabat diversus, modo in subjecta maria, modo in Stabianos, modo in Nolanos, & Acerranos agros eos ejiciens. Nec silentio prætereunda vehemens lapidum pluvia, quæ cum hominibus, tum jumentis exitio fuit. Post hæc liquidum bituminis flumen, quod glaream vocant, é patulo ore, uti aliàs, vomere incepit, quod ignitam primo torrentis placidi formam habebat, eâ motus lentâ celeritate se deorsum moventem, quam in pice liquefacta aut densioribus aliis observamus. Hæc materies, quam vitro ex arena liquefacto compararem in ferventissimis fornacibus, item ac vitrum ubi procedens deferbuerat, lapideam duritiem acquirebat. Illud autem observatu dignum putavimus, quod superior hujus

materiæ

materiei defervefcentis fuperficies in lapides minutos fpongiofos fe vertebat, inferior veró in folidum latiffimum & duriffimum filicem, quo in fternendis viis ab antiquo utimur; quafi quæ proxima aeri erat illius particulas retineret immiftas, inferiore parte nullo inani admifto in compactiffimam maffam coacta. Cæterùm inter plurima montis effervefcentis Phænomena duo certe fuere á multa ætate non vifa, & ignota: tertio namque die aut quarto, fulgetra emittere ex orificio cepit, ejufdem feré afpectus ac quæ è Cælo interdum micare videmus, fed tortuofa & ferpentia, & in eorum emiffione tonitruorum bombi audiebantur, ut Cælo tonante eadem timemus: fuere ea tam fpiffa & frequentia, ut primo quidem putaremus pluviam cafuram, ufquequò animadverfum eft ea ex monte prodire, & obfcuras nubes non ex vaporum materia, fed denfitate cineris cadentis compactas. Interea IV. Nonas Augufti, quartâ poft meridiem horâ, tanta ingruerat cineris denfitas aerem Neapoli imminentem, ut exclufis radiis folaribus tenebræ undique fint inductæ, & quidem ea obfcuritate, ut commeantes per urbem in ipfis compitis focios amicofq; agnofcere non potuerimus. Nulla nox illo die nigrior; accenfis facibus fi quis domo prodierat redire cogebatur, quod folum temporibus Titi accidiffe ex Xiphilino accepimus. Ergo fæmineo ululatu omnia compleri, & prudentiores facras preces D. O. M. adhibere, & exitum talis portenti omnes timidi expectare. Magiftratus urbis & Antiftes indixerant populo fupplicationes, & ut longo ordine ad Capuanam portam, quæ montem refpicit, orantes ferrent Divi *Januarii* urbis Tutelaris Sacra λείψανα. Huc ubi fe contulerant inter denfiffimas diei tenebras, tandem circa primam aut alteram noctis horam, ex Septentrionali parte, quam minor fortaffe occupârat cinerum vis, unum aut alterum fidus micare vifum eft, & cærulea facies Cæli apparere, & inde fenfim per noctem tenebræ minui vifæ funt, quæ diem prius oculis abftulerant. Tum divino

beneficio

beneficio, ea cinerum materies averſo vento é noſtra regione ad mare ſubjectum perlata eſt. Dies ortus non jam adeo illuſtris, ſed reliquiis etiam cinerum per äerem interſperſis ſemiclarus, & retinebat ——— ——— *dubiæ diſcrimina Lucis.*

Sic arva cineribus vaſtans *Veſuvius*, vomitu glareæ per plures dies exhauſtus, ita ut feré ad proximum mare nigerrimus illius torrens profluxerit, tandem poſt quindecim pene dies quieſcere viſus eſt, & circumoppidani, qui diffugerant, patriam repetentes ad ſuos lares migraverunt. *Neapolitani* demum metu levati, ut Divo *Januario*, præſenti eis ſemper in anguſtiis, memoriam perpetuam ſtatuerent, eidem numiſma cudi curaverunt ex auro argentoque, ubi Divi *Januarii* caput cum hac epigraphe: DIVO JANUARIO LIBERATORI URBIS FUNDATORI QUIETIS; & alterâ numiſmatis facie pacatus *Veſuvius* cum epigraphe: POSTQUAM COLLAPSI CINERES ET FLAMMA QUIEVIT. CIVES NEAP. INCOLUMES A. MDCCVII.

Vale, Vir clariſſime.

Neap. X. *Kal.*
Sept. 1712.

Tui Obſervatiſſimus,

JOSEPH VALETTA.

IV. *De motu*